

Bölüm 3

TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇELEME SİSTEMİNE GEÇİŞİN TEMEL DİNAMİKLERİ¹

Mehmet Yunus ÇELİK²
Serkan IŞIK³

GİRİŞ

Dünyada, bütçeleme sistemlerinin ilk ortaya çıkışından günümüze kadar geçen her dönemde devletler sadece tek bir şeyi arzulamışlardır; daha güçlü bir mali yapı. Bu amaca ulaşmak isterken, bazen birbirine taban tabana zıt da olsa farklı farklı mali sistemler benimsemişler, uygulamışlar, uygulamada karşılıklarına çıkan zorlukları da yine yeni mali yapı değişiklikleri ve uygulamalarıyla aşmaya çalışmışlardır. Bu dönemlerde esas itibarıyla dünyada meydana gelen büyük bir siyasi değişiklik, savaş, afet, politika kayması, eksen kayması ya da güç dengelerindeki değişiklikler hem lider ülkelerin, hem de dünyaya entegre diğer ülkelerin mali yapısında değişikliklere paralel mali değişimleri beraberinde getirmiştir. Bütçeler ve bütçeleme sistemleri de bu değişimlerden her dönemde nasibini almış, hem dünyada, hem de ülkemizde değişen dünya görüşleri ve düzenleri bütçelerde de kendine vücut bulmuştur.

Bütçe ile ilgili yazılı ilk kaynak olan 1215 tarihli Magna Carta (Büyük Ferman)'dan 19'ncü yüzyıla kadar literatürde çok fazla bütçe olgusuna rastlanmasa da 1929'da yaşanan Büyük Buhran sonrası devletlerin ekonomi üzerindeki rolünün artmasıyla beraber, bütçe bir ekonomi politikası aracı haline gelmiştir. Yine bu dönemde belirginleşen küreselleşme düşüncesiyle beraber dünya ekonomisi baş döndürücü bir hızla dönüşürken hem bütçeler, hem bütçelerde yer alan aktörler hızla dönüşmüş ve gelişmiştir. Yaşanan bu dönüşüm zamanın ruhunu yakalamış, Klasik iktisat döneminin klasik bütçe yaklaşımı yerini Keynesyen dönem itibarıyla modern bütçe sistemlerine ve teorilerine bırakmıştır. Ülkeden ülkeye,

¹ Bu Çalışma, Mehmet Yunus Çelik Danışmanlığında Serkan Işık Tarafından Hazırlanan “ Cumhuriyet Dönemi Bütçe Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme” İsimli Yüksek lisans Tezinden Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, mycelik@kastamonu.edu.tr

³ Uzman, Kastamonu Üniversitesi, serkanbutce@kastamonu.edu.tr

mesi ve harcamaların belli programlar dahilinde sınıflandırılıp uzun vadeli planlanabilmesi ve bu çerçevede uzun vadeli makro ve mikro tedbir ve politikalara imkan sağlayabilmesi gösterilebilir. Sistemin yaşayacağı zorlukların başında ise tıpkı PEBS'de olduğu gibi bütçe ve harcama süreçleriyle ilgili tüm aşamaları bilen nitelikli personel olmaması, mali sisteme getirilen yeni kavramların (program, alt program, program maliyet, vb.) tam olarak bilinmemesi, yeterli beşeri birikimin ve hafızanın olmaması ve yeni sisteme ilişkin henüz yeterli kurumsal eğitimlerin yapılmaması gösterilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbey, F. (2019) Türkiye'de "Program Bazlı Performans Bütçe" Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 77-98
- Aksaraylı, M., vd. (2007). Strateji Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye'deki Kamu Kurumlarının Analizi, *SDÜ, İİBF Dergisi*, 12 (3), 313-326
- Bal, T. (2016). Performans Esaslı Bütçeleme (Peb) Sistemi ve Sistemin Uygulanabilirliğinin Artırılmasına Yönelik Öneriler, *Sayıştay Dergisi*, 101, 1-29
- Bilge, S. & Demirtaş, S. (2012). Performans Esaslı Bütçeleme Uygulamasının Türk Kamu Kurumlarında Algılanması ve Sorun Alanlarının Tespiti: Eskişehir İli Örneği, *Maliye Dergisi*, 162, 51-72
- Deyneli, F. (2019). Hollanda Adalet Sisteminde Performans Esaslı Bütçeleme Uygulaması, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 185-208
- Doğan, İ. (2018). *Türkiye'de Performans Esaslı Bütçeleme: Sorunlar ve Öneriler*, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi.
- Efe, Ş. (2012). Kamuda Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Yönetimi: Türkiye Uygulaması ve Sorunlar, *Sayıştay Dergisi*, 87, 121-142
- Eruz, E. (2005). Yeni Mali Yönetim Yapısında Performans Esaslı Bütçeleme, 20. *Türkiye Maliye Sempozyumu: Türkiye'de Yeniden Mali Yapılanma*, 23-25 Mayıs 2005, Denizli, Türkiye, (ss.61-73).
- Gürsoy, G. (2001). Performans Yönetimi Süreci, *Bütçe Dünyası*, 2 (8).
- https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=142890 (Erişim 01.10.2019).
- <https://www.dunya.com/gundem/devlet-butcesine-039ozel039-model-haberi-247580> (erişim 01.10.2019).
- Kömürçüler, E. (2011). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu'nda Küreselleşmenin İzleri, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 127-151
- OECD (2007). *Performance Budgeting in OECD Countries*, France: OECD Publications.
- Robinson, M. (2007). *Performance Budgeting: Linking Funding and Results*, London : Palgrave Macmillan.
- Rodriguez, A. & Bijotat, F. (2003). Performance, Strategic Planning and Performance- Based Budgeting In İllinois Local and Regional Public Airports, *Public Works Managements and Policy*, 8 (2), October, 132-145.
- Shah, A & Shen, C. (2007). *A Primer On Performance Budgeting*, (Anwar SHAH (Ed), Budgeting and Budgetary Institutions (pp. 137-178) The World Bank Public Sector Governance and Accountability Series.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019a). *2019 Yılı Yıllık Programı*, sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/2019_Yili_Cumhurbaşkanligi_Yillik_Programi.pdf.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019b). <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>.

Güncel Maliye ve Kamu Yönetimi Çalışmaları

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019c). Program Bütçe Rehberi, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/10/programrehber_16102019.pdf
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2019). *YEP 2020-2022*, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/kitapc%CC%A7%C4%B1k.pdf>.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *10. Kalkınma Planı*, <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>
- T.C. Maliye Bakanlığı (BÜMKO) (2013). Program Bazlı Performans Bütçe Model Önerisi, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/08/program_bazli_performans_butce_huseyin_isik.pdf.
- Willoughby, K.G. & Melkers, J.E. (2000). Implementing PBB: Conflicting Views of Success, *Public Budgeting & Finance*, Spring, 105-120.